

Masarykova univerzita
Fakulta sociálních studií

Rozvojové země v systému GATT/WTO

Oldřich Krpec, FSS MU

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

GATT čl. XVIII. Státní pomoc hospodářskému rozvoji

- *Strany uznávají, že **dosažení cílů Dohody bude usnadněno pokračujícím rozvojem** jejich hospodářství, což platí zvláště pro strany, jejichž hospodářství může zajistit jen **nízkou životní úroveň** a které je na **počátečním stupni vývoje**;*
- *Tyto strany **mohou být nuceny zavádět ochranná opatření postihující dovoz** – tato opatření jsou oprávněná, pokud usnadňují **dosažení cílů Dohody** (hospodářský **rozvoj** a zvyšování **životní úrovně**). Tyto smluvní strany by měly požívat **dodatkových výhod**, které umožní udržet dostatečnou **pružnost celních sazebníků** (celní ochrana pro vybudování určitého odvětví), mohou zavádět množstevní omezení na ochranu **platební bilance**;*
- *Za některých okolností tato opatření **nepostačí** – proto se strana s nízkou životní úrovní může **přechodně odchýlit od ustanovení ostatních článků Dohody**. Jiné strany, jejichž hospodářství je ve stavu rozvoje, mohou předkládat **žádosti SS**.*
- *Smluvní strany uznávají, že strany s nízkou životní úrovní mají **sklon k potížím s platební bilancí**. Tyto smluvní strany mohou upravovat celkovou úroveň svých dovozů omezením množství nebo hodnoty zboží (opatření nepřekročí mez potřebnou k zabránění závažným následkům).*

GATT. čl. XXXVI. - Obchod a rozvoj

- *Mezi cíli dohody je **zvýšení životní úrovně a postupný rozvoj**;*
- ***Výnosy z vývozu** méně rozvinutých zemí jsou pro jejich rozvoj životně **důležité**;*
- *Existuje **velký rozdíl** mezi životní úrovní;*
- *Je nutno podniknout **společné činnosti** k podpoře rozvoje;*
- *SS mohou méně rozvinutým stranám umožnit používat **zvláštních opatření** k podpoře jejich obchodu a rozvoje;*
- *Je třeba **rozvít výnosy** z vývozu méně rozvinutých stran (MR);*
- ***Vyvinout úsilí** aby si zajistily **podíl** na růstu mezinárodního **obchodu**;*
- *Vytvořit příznivé podmínky **přístupu na světové trhy základním výrobkům** z MR stran, učinit kroky pro **stabilizaci** trhů se základními výrobky a k dosažení **stálých a spravedlivých cen**;*
- *Rychlý rozvoj MR stran bude zajištěn **diverzifikací struktury** jejich hospodářství;*
- *Je důležitá **finanční podpora** rozvoji → vztah k mezinárodním **úvěrovým institucím**;*
- *Vyspělé strany neočekávají **reciprocitu** za závazky ke snížení cel a jiných překážek obchodu od MR stran.*

GATT čl. XXXVII (Závazky)

- *Vyspělé strany se zavazují:*
  - *přednostně snižovat překážky u výrobků, na nichž mají MR strany zvláštní vývozní zájem;*
  - *zdržet se u nich zvyšování či zavádění **celního zatížení**;*
  - *nečinit fiskální opatření, které by mohly významně **bránit růstu** spotřeby u takových výrobků.*
- *Vyspělé strany – **přihlížejí k obchodním zájmům MR stran při zavádění obchodních opatření.***

Rozvojové země

- Dlouho **GATT klub** pro **OECD**; DCs neparticipovaly plně na výměně koncesí; (částečná změna **WTO**)

Problémy:

- **Vyjednávání** koncesí na **reciproční bázi** – **DCs** jsou **malé** a **reciprocita nefunguje** – nemohou nabídnout dost aby velké země uvolnili přístup;
- **Obecné omezení politik nemusí vyhovovat** všem: DCs například potřebují **clo** jako **příjem** do rozpočtu, **WTO** se stále více zabývá věcmi **mimo obchodní politiku** – **asymetrické náklady implementace**;

Etapy:

- **omezená participace** DCs na **GATT** (12/23);
- výrazné **rozšíření počtu** DCs členů – **SDT** (1965-1986);
- rostoucí **integrace DCs** do systému s větší **reciprocitou** (1987-1997);
- **zpět** k důrazu na **SDT** (čl.18)– zvláště pro **LDCs** – **diferenciace** a heterogenita;

SDT od mid**1950s**:

- 1) Prebish, Singer (podpora **průmyslové** kapacity a redukce závislosti – **ToT**);
- 2) **GSP** – lepší než MFN přístup na trhy AIC;
- 3) **rozvojová pomoc** zaměřená na asistenci s pronikáním na trhy AIC;

Argumenty:

- **exportní pesimismus** – rozvoj DCs závisí na **exportu**, jejich dodávky komodit překročí **absorpční kapacitu** světa, pokles ceny – je třeba cel na zlepšení **ToT**;
- potřeba **podpory průmyslu** + nový obchodní řád k prolomení **kruhu underdevelopment**; nedostatek **cizích měn** a proto **protekce** nutná k ochraně **BoP**;

Část IV GATT a Enabling Clause

- **UNCTAD 1964**: blok DCs v UN (G77) – 1965 požadavek na **zvláštní status** v multi-systému – část **IV. GATT**;
- Formalizován **koncept SDT** – reakce GATT na vytvoření UNCTAD a GSP vytvořené v rámci UNCTAD;
- **SDT** znamenal, že od DCs nejsou očekávány **reciproční koncese** a vázané tarify;
- **1973** konf. ministrů v Tokyu – **jednání mají poskytnout** dodatečné **benefity DCs** aby došlo k nárůstu jejich **výnosů** v cizích **měnách**, **diverzifikaci exportu**, akceleraci **růstu obchodu** - **AIC** nemají očekávat **reciproční koncese**;
  - **AIC** ale v rámci jednání opakovaně vyjadřovaly **nespokojenost s neochotou DCs podřítit se GATT pravidlům** – vytváření dobrovolných kódů;
- **Tokyo 1979** rámcová dohoda:
  - „**Enabling Clause**“ (ofic.: SDT) - permanentní **legální základ** pro **fungování GSP**;
  - **oslabení č.24**;
  - **výměnou za SDT zavedení principu graduace**;
- SDT je na základě „**best endeavour**“ závazků – **vylučuje se DS** ze strany DCs;
- **Cíl OECD** – postupně **integrovat velké DCs do GATT** – ne protože by nutně věřili prospěšnosti liberálních režimů pro rozvoj, ale protože šlo o **zajímavé trhy**;
  - Self-deklarace statusu DCs – výjimka **49 LDCs** – **definice UN**;
  - **Graduace** je proto otázka **bilaterální interakce** a omezuje se na zjevné případy –SING a KOR;
  - SDT je vyjádření převažujícího názoru, že **import substituce** je nutná;
  - **Preference a FR méně výhodné pro DCs než čekaly** - MTN bylo mezi AICs – ty se zaměřovaly na vlastní zájmy (**AGRI** a **TEX** vyjmuto);
- **1980s** – když **DCs** začaly s **unilaterální liberalizací** a **EO** strategií **rozvoje** - **bariéry** v AGRI a TEX začaly **vadit** a mobilizovala se **domácí EO lobby**- větší **aktivita** v GATT;
- Aktivní participace v **Uruguay** – **výrazný vliv** na výsledek v GATS, **A text. Cloath., Safeguards, AoA**;

- **UR – single undertaking** – všechny dohody **vážou všechny** a **všichni** musí nabídnout **koncese** – krok k ukončení dichotomie, **výhody DCs** v **přechodných obdobích** a **nižších „cutech“** u cel;
- **SDT – WTO**: **nižší úroveň závazků**; **flexibilnější lhůty** implementace; závazky **AIC** berou **v potaz zájmy DCs**; **příznivější** zacházení pro **LDCs**; technická **asistence** a **trénink**;
- Velké **téma**: směnný kurz; **rovnováha** závazků **AGRI-INDU**;
- Značný **tlak DCs** (G33) – **20% AGRI produktů citlivé** – polovina z nich bude vyňata ze snižování cel;
- MERCOSUR – chtěl výjimku na protekci AGRI v rámci PTA;

Asertivnost:

- Přestože mnoho **DCs** **aktivně** participuje ve vyjednávacích **koalicích** – **nebrání** jim to užívat **DS** proti sobě **navzájem** k posazení pravidel WTO;
- **DS** používají k **napadání unilaterálních preferencí** ve prospěch skupin DCs – od konce 1990s velké DCs útočí na preferenční programy které nejsou v souladu s WTO pravidly (EClause – preference generalized, non-reciprocal, nondiscriminatory);
- **6 let výjimka** na **EU-ACP** preference (Doha 2001) – výsledek **napadení BRA** a **IND**; EPA dohody...
- **Indie vs. EU** (2003 **EU GSP+ program**): rozhodnutí (překvapení) **členové mohou poskytnout** preference jednotlivé **skupině DCs** pokud cíl **sdílí stejné** rozvojové **potřeby** a **potřeby** mohou být **efektivně adresovány** těmito **preferencemi**;
- **Implementace** po UR – **DCs musely** implementovat **dohody z UR** do konce přechodných **lhůt**, některé byly proti jejich rozvojovým cílům, **otázka** zda **AIC** **dodrží slib** a **vyváží** to preferencemi a pomocí;

Doha – návrhy DCs:

- 88 návrhů:
  - **více preferenčního** přístupu;
  - **více volnosti** při restrikcích;
  - **více odkladu** na adoptování pravidel;
  - **více** rozvojové a technické **pomoci**;
  - **více transparency a zodpovědnosti AIC** ve věci **SDT**;
- Jasná **potřeba** pro větší **diferenciaci DCs** a analýzu toho jaké preference a pro koho budou prospěšné v oblasti rozvoje;
- **WTO chápe obchod jako pomoc**:
  - **obchodní politika jako nástroj průmyslového rozvoje neměla mnoho úspěchu** v minulosti;
  - také je zřejmé, že preference jsou **drahý nástroj** – nejen pro vyňaté země a systém jako celek, ale také pro donora a adresáta;
  - preference **nepomáhají** zemím **odstranit poruchy**, které snižují jejich **konkurenceschopnost**;